

A GYÜMÖLCSTERMESZTÉS HELYZETE ÉS FEJLESZTÉSÉNEK KÉRDÉSEI TOLNA MEGYÉBEN*

GYURÓ FERENC

a mezőgazdasági tudományok kandidátusa

Kertészeti Egyetem, Budapest

Magyarország gyümölcsstermesztése az élenjáró országok közé tartozik az évenkénti 1 300 000 tonna terméssel és a 300 000 tonna gyümölcsexporttal. Az összes gyümölcsös területe 170 000 ha, s ebből a nagyüzemi áru gyümölcsös 107 000 ha. Tolna megye gyümölcsültetvényeinek területe 3100 ha, s az összes gyümölcsstermése 23 000 tonna.

A megye ökológiai és közgazdasági adottságai a mezőgazdasági termelésre kiválóan alkalmasak, amint ezt az országosan is kiemelkedő növénytermesztési és állattenyésztési eredményei is mutatják. A kertészeti ágazatok közül a szőlő- és zöldségtermesztésnek nagyobb hagyományai vannak, mint a gyümölcsstermesztésnek. Tolna megyében lényegében a felszabadulás után létesültek jelentősebb nagyüzemi gyümölcsösök.

Népünk megváltozott élet- és munkakörülményei, az életszínvonal emelkedésével átalakultak a táplálkozási szokásaink, igényeink. A szénhidrátokban, zsírokban gazdag élelmiszerek kereslete fokozatosan csökkent, s mind jobban növekszik a nagy biológiai értékű fehérjék, hús- és tejtermékek, valamint a kertészeti áruk, a gyümölcs- és zöldségfélék fogyasztása.

Lakosságunk gyümölcsellátására, a különböző tartósítóipari feldolgozásra és az exportigények kielégítésére a gyümölcsstermelés és tartósítás fejlesztése népgazdasági terveinkben kiemelt feladat.

Az összes gyümölcsstermésünk az elmúlt évtized során megduplázódott. A jelentős fejlődés ellenére is azonban számos megoldásra váró feladat áll előttünk. Nagyüzemi gyümölcsöseinknek közel 25%-a futóhomokon, illetve 10%-nál meredekebb lejtésű területeken helyezkedik el. Az ültetvények 50%-a 50 ha-nál kisebb tömbökben található, ami a korszerű gépesített üzemeltetést megnehezíti. Üzemi gyümölcsöseinknek egynegyede csökkenő terméshozamú idős gyümölcsfa-állományú. Többek között a fenti tényezőkkel van összefüggésben gyümölcsöseink viszonylag alacsony termésátlaga. Almánál az állami gazdaságokban 143, a termelőszövetkezetekben 82, az őrsi-

*Előadás a Tolna megyei Akadémiai Kertészeti Napokon. Szekszárd, 1974. június 12.

baracknál 66, illetve 36, a meggyénél 25, illetve 10 q/ha az országos termés-
 átlag. Az állami gazdasági és termelőszövetkezeti gyümölcsösökben a termés-
 átlagok közötti különbség részben a termelés színvonalával, részben a műszaki
 beruházottsággal, részben a szakember-ellátottsággal magyarázható.

A gyümölcsöseinknek 50%-ában hagyományos közepes törzsű faalakok
 találhatók, melyek nemcsak a területegységenkénti terméshozamot, de a
 munka termelékenységet is csökkentik. Országos átlagban 8—10 munkaórával
 termelünk meg 100 kg almát. Az intenzív művelésmódoknál 2,7—4 munka-
 órával állítható elő 100 kg alma.

A faj- és fajtaösszetételben is bizonyos változásokra van szükség, hogy
 az egyes gyümölcsfajok közötti aránytalanságok megszüntetésével lakosságunk
 egyenletes gyümölcsfogyasztását elősegíthessük, a tartósítóipar és az export
 igényeket maradéktalanul kielégíthessük.

Az ország összes gyümölcstermésének 46%-át a nagyüzemi áru-gyümöl-
 csösök, 54%-át a háztáji és a kiskertek adják. Ezek a számadatok azt mutat-
 ják, hogy további nagy erőfeszítéseket kell tennünk a nagyüzemi áru-gyümöl-
 csösök fejlesztésére, de távlatilag is szükség lesz a háztáji és kiskertek gyü-
 mölcstermelésére is, ezért indokolt mind gazdasági, mind politikai, mind
 egészségügyi szempontból a kertbarátnozgalom megfelelő támogatása.

Az országos eredmények és problémák tükröződnek a Tolna megyei
 gyümölcsstermesztésben is. A gyümölcsültetvények több mint 50%-át nem
 megfelelő termőhelyre — gyenge homoktalajokra és erősen lejtős területekre
 telepítették az 1960-as években. Az élelmiszergazdaság kiemelkedő ered-
 ményei, a növénytermesztésben a jelentősebb növényeknél, így a búzánál és
 kukoricánál a terméshozam megduplázódása a korszerű szervezés, gépesítés
 és kemizálás eredményeként megváltoztatta a gyümölcsstermesztés fejlesz-
 tésével kapcsolatos koncepciókat is. A gyümölcsstermő növények, mint nagy
 beruházást igénylő kultúrák, nem alkalmazhatók területhasznosításra. Nagy
 beruházások nem fordíthatók olyan ültetvények létesítésére, ahol a gazda-
 ságos üzemeltetés személyi és tárgyi feltételei nincsenek biztosítva. Az elmúlt
 évtized nagyüzemi tapasztalatai egyértelműen igazolták a termőhely-optimum
 15—40%-os potenciális terméshozamnevelő hatását. Az összes gyümölcsös-
 terület az ország földterületének 1,8%-a (Tolna megyében mindössze 1%), ami
 nem játszhat szerepet a területhasznosításban.

Tolna megyében is kiemelkedő helyet foglal el az almatermesztés (35%),
 de a csonthéjasokat is jelentős arányban termesztik (kajszi 20%, őszibarack
 17%, cseresznye, meggy 10%). A megyei termésátlagok az őszibarack és meggy-
 ültetvényekben az országos átlagnál magasabbak, a többi gyümölcsfajknál
 jóval alacsonyabbak, amely a termőhelyi problémákra, a kevésbé korszerű
 művelésmódokra és üzemeltetésre vezethető vissza.

A megye összes gyümölcstermésének 1973-ban 11%-át az állami gazda-
 ságok, 24%-át a termelőszövetkezeti közös gazdaságok, 65%-át a háztáji

és kiskertek adták, ami a kertbarátmozgalom szerepét mutatja a helyi ellátásban.

A gyümölcsstermesztés fejlesztését, amint ezt a plenáris ülésen kifejtettük, alapvetően a minőségi követelmények határozzák meg. A távlatilag előirányzott 2 millió tonna gyümölcstermést csökkentett területen tervezzük előállítani.

A gyümölcsstermesztés fejlesztésének főbb irányelvei a következők:

1. Optimális termőhelyre történő telepítés.
2. A nagyüzemi gyümölcsösökben telepíthető minimális ültetvény-nagyság meghatározása a koncentrációból származó üzemeltetési, illetve ökonomiai előnyök figyelembevételével.
3. A megfelelő faj- és fajtaarány megválasztása a szükségleteknek és a gazdaságos természetességnek figyelembevételével, különös tekintettel az egyes csonthéjas és bogyós gyümölcsök fokozottabb támogatására.
4. A gyümölcsösök telepítésének megfelelő előkészítése terep- és vízrendezéssel, a szükséges talajjavítással és a rendeletben meghatározott szintű feltöltő trágyázással.
5. Korszerű művelésmódok, telepítési rendszerek, faalakok, koronaformák alkalmazása.
6. A gyümölcsültetvények öntözésének kiszélesítése.
7. A műszaki feltételek biztosítása.
8. A szakember-ellátottság növelése mind mérnöki, mind technikai, mind szakmunkás vonatkozásban.

A termőhely megválasztással több évtizedre alapozzuk meg a nagyüzemi gyümölcsstermesztésünket. A nagyüzemi ültetvényeknél a koncentráció a gazdaságos üzemeltetést nagymértékben elősegíti. A 60—100 ha-os homogén területeket azonban országosan és Tolna megyében is nehéz találni. Ezért a telepítés előtt az ökológiai és ökonomiai szempontok figyelembevételével jelöljük ki a gyümölcsstelepítésre alkalmas optimális termőhelyeket, illetve termőkörfzeteket és az egyes talajfoltoknál a szükséges tereprendezést és talajjavítást végezzük el az ültetés előtt. Tolna megyében elsősorban az öntözésre alkalmas Duna menti, az 5, illetve 10% alatti, enyhén lejtős-lankás területeket és a jó minőségű lazább barna homoktalajokat javasoljuk figyelembe venni az új gyümölcsültetvények létesítésénél.

A telepítés előtt a nagyüzemi ültetvényeknél egyik leglényegesebb munka a terep- és vízrendezés, az öntözés előkészítése és a feltöltő trágyázással összekapcsolt talajjavítás. A szakemberek egy része vitatja a telepítés előtti 25—30 mg/100 g K_2O és a 15—20 mg/100 g P_2O_5 tápanyagfeltöltés indokoltságát az esetenkénti igen nagy dózisok miatt. Egyértelműek a tápanyagutánpótlással kapcsolatos üzemi tapasztalataink; a rendszeres és nagy terméshozamoknak az alapja a talajok megfelelő szintű tápanyagtartalma. Amennyiben az ültetés előtt irreális magas dózsis műtrágyázással lehetne csak elérni

a meghatározott tápanyagszintet az egész ültetvény területére vonatkoztatva, úgy az a talaj nagyüzemi gyümölcsös létesítésére nem alkalmas. Egy-egy talajfolt tápanyag-feltöltése azonban mindenképpen indokolt.

A gyümölcsfajok és -fajták megválasztását az országos és a helyi igények határozzák meg. Az almaültetvények jelenlegi 50%-os területi arányát csökkentjük, de a termesztés intenzitásának fokozásával az almatermés aránya az összes gyümölcsből tovább növekszik. A csonthéjasok — cseresznye, meggy, kajszi —, valamint a bogyósok telepítését 50%-os állami támogatással ösztönözzük.

Tolnában is a kajszi és a meggy, valamint a bogyósok termesztésének fejlesztése indokolt, annál is inkább, mivel megyei szinten is ezek a gyümölcsfajok keresettek mind a fogyasztásban, mind a tartósításban. A csonthéjasok és a bogyósok termesztése jól illeszthető be a szőlőtermesztés mellé a munkaerőigényt figyelembe véve.

Az eddigi tapasztalatok azt mutatják, hogy az 50%-os állami támogatás sem elég ösztönző, ha az említett gyümölcsfajokból, pl. a meggyből 15—25 q/ha, a kajsziból 20—45 q/ha igen alacsony terméshozamokat nem tudjuk felemelni az intenzív fajták, a korszerű művelésmódok és a gépesített termesztéstechnológiák alkalmazásával. A gazdaságos termesztést ugyanis döntően a terméshozam határozza meg.

Az intenzív fajtáknak igen jó a tápanyag- és vízhasznosításuk, viszonylag rezisztensek, illetve toleránsak a kedvezőtlen ökológiai tényezőkkel és a különböző betegségekkel szemben, jó minőségű termést adnak. A fajták megválasztásánál a felhasználók igényeit kell figyelembe venni, s a forgalmazó és tartósító vállalatokkal közép- és hosszú távú szerződésekben kell a kölcsönös előnyök és kockázatok vállalásával biztosítani a kívánt fajták termesztését és értékesíthetőségét.

Gyümölcstermesztésünk fő feladata lakosságunk egyenletes gyümölcs-ellátása jó minőségű friss és tartósított gyümölccsel. A nemzetközi munkamegosztás alapján azonban a hazai kedvező ökológiai és ökonómiai adottságaink alapján gyümölcsexportunk további növelésére van lehetőség. A fejlesztési terveinkben elsősorban lakosságunk ellátásának és a szocialista relációjú exportnak a növelésével számolunk. A KGST országokba exportált gyümölcsünk az összes exportnak több mint 80%-át adják. Természetesen a tőkés export sem hagyható figyelmen kívül a fejlesztésnél, de a viszonylag kis volumenű és ingadozó export miatt a fajtakérdésben és a művelésmód meghatározásában a hazai igények és a KGST export után csak harmadik helyen vehető figyelembe.

A művelésmód megválasztásánál, a telepítési rendszernél, a faalakoknál és koronaformáknál a több hasznosítású ültetvények mellett, a céltermelésből adódó feladatokat kell szem előtt tartani. Új gyümölcsültetvényeket csak intenzív művelésmódra javaslunk telepíteni. Az intenzív koronaformákhoz

napjainkban csak a területegységenként nagy tőszámú termőkaros orsó, természetes bokor és a különböző sövény-gyümölcsösöket sorolják. A csont-hejasoknál a közepes törzsű tölcserkorona, melynek üzemi bevezetése megkezdődött, rázógépes szüretre kiválóan alkalmas, és a bogyós gyümölcsűeknél a gépesített betakarítást elősegítő speciális ültetvények szintén az intenzív művelésmódok közé tartoznak. A művelésmódok intenzitását a területegységenkénti terméshozam mellett a munka termelékenysége határozza meg.

A nagyüzemi gyümölcsstermesztésben is a termelés és műszaki fejlesztésnek a következő szakaszait különböztetjük meg:

1. A munkafolyamatok korszerűsítése.
2. A termesztéstechnológiák kidolgozása.
3. Bázisüzemek létesítése.
4. Termelési rendszerek kidolgozása.
5. Gyümölcskombinátók szervezése.

Munkafolyamatok korszerűsítése

A termelés- és műszaki fejlesztésnek alapja az élelmiszergazdaságban, így a gyümölcsstermesztésben is az egyes munkafolyamatok korszerűsítése.

Nagyüzemi gyümölcsültetvényeinkben a főbb munkafolyamatok a következők:

- a) A termőfelület kialakítása, fenntartása és a termés szabályozása metszéssel és kemizálással.
- b) A tápanyagutánpótlás és az öntözés korszerű módszerének alkalmazása, összefüggésben a vegyszeres gyomirtással és a talajműveléssel.
- c) Komplex növényvédelem bevezetése.
- q) Termésbetakarítás, szüret, osztályozás, csomagolás, szállítás és tárolás.

A gyümölcsfák metszésének módja és mértéke a különböző termelési színvonal mellett igen változó volt. Felszabadulás utáni évtizedben az akkori hagyományos ültetvényekben az idősebb gyümölcsfáknál erősebb metszést kellett alkalmazni, hogy az elsűrűsödött, előregedett koronák termőfelületét és terméshozását regeneráljuk. Az 1960-as években az intenzív koronaformák — termőkaros orsó, gyümölcssövények — üzemi bevezetése után a termőrefordítás meggyorsítása érdekében a telepítést követő években a metszést minimálisra csökkentettük, s a vesszőlekötözéssel szabályoztuk a hajtásnövekedést és termőrész berakodást. A korai termőrefordulás után és a viszonylag nagy termések következtében a termőkaros orsók és gyümölcssövények egyre sűrűsödnek, s a termőkarok egymásra, illetve a talajra hajlanak le. Ezeknél

az intenzív koronaformáknál is szükséges a termőrefordulás utáni rendszeres koronaritkító és termőrészifjító metszés. Szakszerű metszés nélkül az intenzív koronaformák elsűrűsödnek és nem hozzák a várt termésmennyiséget és gyümölcsminőséget.

Az egyes koronaformák metszésénél és a vesszők lekötözésnél kutatóink kidolgozták az egyes gyümölcsfajok és fajták sajátosságainak megfelelően a metszés mértékét és a vesszőlekötözés módját. Megkezdtek a hajtásnövkedés kémiai szabályozását és a metszés gépesítését. A pneumatikus metszőollók azonban nem hozták a várt eredményeket, ezért az automata síkfalmetszők és fatetejezők ígéretesebbek. A nyeselekűzés gépesítése igen szép eredményeket adott és üzemeinkben a munkagépek anyagminőségében jelentkező kisebb problémák ellenére is általánosan elterjedt.

A gyümölcsfák metszését csak szakképzett dolgozók tudják elvégezni, ezért a nagyüzemi gyümölcsöseinkben a szakmunkás gondok miatt a metszés a termésbetakarításhoz hasonló munkacsúcsot, illetve problémát jelent.

A termésszabályozás a rendszeres terméshozam alapeleme. A kézi gyümölcsritkításnak nagyüzemeinkben nincs realitása, ezért fordul a kutatók és termesztők figyelme a kémiai termésszabályozás felé. A legkorszerűbb kémiai termésszabályozás a virágrügy kialakulásának irányítása. Ezzel kapcsolatos külföldi és hazai kísérletek igen biztatóak. A vegyszeres gyümölcsritkítás a hormonbázisú készítményekkel mind kísérleti, mind üzemi viszonyok között igen jó eredményeket adott, s az általános üzemi bevezetése almánál, kajszinál és őszibaracknál a közeljövőben várható.

Gyümölcsöseink korszerű trágyázásában értük el a legkiemelkedőbb eredményeket. Az empirikus szerves- és műtrágyázási gyakorlatot általánosan felváltotta a talajvizsgálatok és levélanalízisek alapján végzett tápanyag-utánpótlási technológia. A kutatók és termesztők a jelentősebb termesztett gyümölcsseinknél tisztázták a fajok tápanyagigényét és az egyes tápelemek arányát. A gyümölcsstermő növények gyökérrendszerének vizsgálatával, a gyökérfeltárásokkal kutatóink nagy segítséget adtak a talajművelés és a trágyázás módjához, a műtrágyák kijuttatásának, helyének és mélységének meghatározásához. A talajművelés és -trágyázás gépesítése lényegében megoldott. A fasorok, illetve a facsók talajápolásánál az oldalazó talajművelő gépeket, a klorofillbontó, illetve szelektív gyomirtószereket használjuk. A műtrágyák gyökérvonába való lejuttatását a vertikális és horizontális mélyműtrágyázó gépekkel végezzük, s ezek a munkagépek egyben talajlazítók is.

A tápanyag-utánpótlásnál üzemeink többsége igényli a rendszeres talajvizsgálatot és levélanalízist, mert a laboratóriumi vizsgálati adatokra épített trágyázási technológia nemcsak eredményesebb, de gazdaságosabb is. A szakszolgálati laboratóriumok, s az egyes oktatási és kutatási intézmények munkatársai jelentős segítséget nyújtanak gyümölcsstermesztő üzemeinknek a korszerű trágyázási technológiák kidolgozásához a szaktanácsadás útján.

Nagyüzemi gyümölcsöseinkben jelentős lemaradás van az öntözésben. A 107 000 ha árutermelő gyümölcsösnek alig 10%-a van öntözésre berendezve, s ami a legnagyobb probléma, hogy öntözőberendezéseinknek csak 60%-át üzemeltetik rendszeresen különböző szubjektív és objektív tényezők miatt.

Az öntözött gyümölcsöseinkben a füvesítés igen jó eredményeket adott, mellyel nemcsak a túlöntözés ellen védekezhetünk, de növelhetjük a talaj szervesanyag-tartalmát, megakadályozhatjuk a talaj szerkezetének romlását és megkönnyíthetjük a nagy dózísú vízpótló öntözés után is a földi növényvédő gépek munkáját, elősegítjük a téli metszést és a szállítást.

A növényvédelem gyümölcsöseinkben központi helyet foglal el. A nagyüzemi gyümölcsösökben növekszik a járványveszély, ezért fokozott gondot kell fordítani a levélfelület és a termés védelmére. A növényvédelmet a Növényvédelmi Kódex előírásai alapján szakmérnökök irányítják. A kémiai védekezés azonban egyedül nem hozhat megfelelő eredményt. A komplex termesztéstechnológia az eredményes növényvédelem alapja. A növények megfelelő kondíciójával, a laza szellős koronával, a mechanikai és kémiai növényvédelemmel tehetjük teljessé és eredményessé a növényvédelmet.

A termésbetakarítás jelenti a legnagyobb munkacsúcsot a gyümölcs-termesztésben. A fajták és művelésmódok gondos megválasztásával bizonyos mértékig szét lehet húzni a szüretet. A szakszerű termesztéstechnológiával jó minőségű gyümölcsöt állítunk elő, s amennyiben a termésnek 80%-a I. osztályú a fán, úgy az egy menetes termésbetakarítással megkönnyítjük a gyümölcs-szüretet.

A kézi szedésnél különböző eszközökkel és vontatott szedőplatókkal növelhetjük a szüreti teljesítményt. Távlatilag a kézi szedésre azonban csak az alacsony termőfelületű intenzív koronaformáknál lesz lehetőség. A közepes törzsű koronaformákról a csonthéjas gyümölcstermést rázógéppel takarítjuk be.

Kutatási eredményeink alapján a felhasználási célnak megfelelő optimális szüretidőpontban szedik a legtöbb gyümölcsöt. Az almánál a szüretidőpont meghatározására a gyakorlatban alkalmazható módszereket (színskála, húskeménység stb.) dolgoztunk ki. A rázógépes szüretet, a termés sérülésmentes és könnyű lerázását vegyszeres kezeléssel (Ethrel alkalmazásával) segítjük elő.

Az osztályozás, csomagolás és szállítás korszerűsítése terén is igen szép eredményeket értünk el, de ezek a munkafázisok a nagy beruházást igénylő gépek üzemi bevezetése miatt csak vontatottan haladnak üzemünkben.

Az utóbbi években a gyümölcstárolás mind a termelő üzemekben, mind a forgalmazó vállalatoknál jelentősen fejlődött. Hűtött gyümölcstárolóink volumene elérte a 280 000 tonnát. Különösen öröndetes, hogy a szabályozott légterű tárolók kapacitása meghaladta a 10 000 tonnát. Tolna megyében bizonyos lemaradás van a gyümölcstárolásban.

Az alma tárolása mellett megindultak a vizsgálatok a többi gyümölcs-fajok hosszabb-rövidebb idejű tárolásával is. Szükség van a csonthéjasok és bogyógyümölcsűek átmeneti tárolására is.

A gyümölcstárolásnál tovább kell vizsgálni a termesztési tényezők és a tárolási körülmények hatását a gyümölcs minőségére, a tárolási veszteségek csökkentésére. Meg kell oldanunk a gyümölcstárolással kapcsolatos termelői érdekeltséget, a forgalmazó, illetve a feldolgozó vállalatokkal az együttműködés további javításával, a közös ösztönzési rendszerek szélesítésével.

A termesztéstechnológiák kidolgozása

A munkafolyamatok korszerűsítését a gépesített nagyüzemi technológiák kidolgozása követi, mint a termelés és műszaki fejlesztés egyik legjelentősebb módszere.

A termesztéstechnológiánál az élőmunka, a segédüzemági ráfordítások és az anyagköltségek kedvező aránya és szintje eredményezheti a munkatermelékenységet, a gazdaságosság növekedését, az önköltség csökkentését.

A gyümölcstermesztési technológiák kidolgozásában és üzemi bevezetésében az oktatási és kutatási intézmények a termelő üzemekkel közösen érték el eredményeiket. Egyes gyümölcsfajoknál azonban még hiányzik a megfelelő technológia, ezeknél a gyümölcsféléknél a népgazdasági szükségleteknek megfelelően az intenzívebb kutatómunkára és a termelésfejlesztéshez nagyobb támogatásra van szükség.

Bázisüzemek létesítése

A termelésfejlesztésben jól bevált módszer, hogy a technológiát kidolgozó és eredményesen alkalmazó üzemet bemutató bázisgyümölcsösnek jelöli ki a MÉM és a technológiák további korszerűsítését műszaki fejlesztési támogatással segíti.

Termesztési rendszerek

A korszerű gépesített technológiát kidolgozó és eredményesen alkalmazó bázisüzemek termelési eljárásukat egyik legfejlettebb termelésfejlesztési módszerrel, termesztési rendszerek kidolgozásával mint vállalati, üzemi ökonómiai eljárással realizálják egy sor növény termesztésében.

A termesztési rendszerek kiváló lehetőséget adnak arra, hogy egy-egy gyümölcstermelő üzemben felhalmozódott biológiai, kémiai, műszaki és emberi, ökonómiai alapokra épített fejlesztési eredményeket a termesztési rendszerhez csatlakozó üzemekben is hasznosítsák a terméshozamok növelésében, a gazdaságosság fokozásában.

A népgazdasági szempontból legjelentősebb gyümölcsfajoknál meg kell gyorsítanunk a termelés- és műszaki fejlesztést, s amennyiben korszerűsítettük az egyes munkafolyamatokat, kidolgoztuk a termesztéstechnológiát és azt több éves üzemi tapasztalat alapján a bemutató bázisüzemben a gyakorlatban értékeltük, úgy a termesztési rendszerek bevezetése előtt nyitottuk meg az utat.

Gyümölcskombinátok szervezése

Jelenlegi ismereteink szerint a termelés műszaki fejlesztésének legfejlettebb módszere a kombinátok szervezése. Már a termesztési rendszerekben is lehetőség nyílik bizonyos fokú horizontális és vertikális integrációra aszerint, hogy a végtermék friss gyümölcs vagy tartósított áru, illetve a termelési folyamatot a szaporítóanyag előállításával kezdjük és csomagolt friss vagy tartósított gyümölcs értékesítéssel fejezzük be. Az integráció azonban a kombinátokban realizálható legjobban, ahol

- a termelési,
- a tartósítási és
- a forgalmazási

tevékenység szerves egységet képez.

A kombinátok szervezésében különösen a Szovjetunióban értek el kiváló eredményeket, de a hazai tapasztalataink (pl. a Tokajhegyaljai borkombinátban) is kedvezőek.

Előadásomban a gyümölcsstermesztés országos és Tolna megyei helyzetéről és a fejlesztés főbb irányelveiről csak vázlatos áttekintést tudtam adni a korlátozott idő miatt.

Összefoglalásként a következőket állapíthatjuk meg:

1. A nagyüzemi gyümölcsstermesztésben a mennyiségi fejlesztés, a területhasznosítás helyett a termőhely, a fajok és fajták, a művelésmód megválasztásában, a termesztéstechnológiák alkalmazásában mind a meglévő gyümölcsösök üzemeltetésében, korszerűsítésében, mind az új ültetvények létesítésében a minőségi fejlesztést javasoljuk.

2. A csonthéjas és bogyógyümölcsűek termesztését, a kajszi, cseresznye-meggy, a szamóca és málna telepítését a gazdaságos termesztéstechnológiák kidolgozásával segíthetjük elő.

3. A gyümölcsstermesztés fejlesztésének meggyorsítása érdekében a munkafolyamatok korszerűsítése és a termesztéstechnológiák kidolgozása után az egyes gyümölcsfajoknál bemutató bázisüzemek létesítését javasoljuk, hogy az itt szerzett tapasztalatok alapján dolgozhassák ki üzemünk a legfejlettebb termelési és műszaki fejlesztési módszert, a termelési rendszereket, és szervezhessék a gyümölcskombinátokat lakosságunk egyenletes gyümölcs-fogyasztásának, a tartósítóipari üzemek és az exportigények kielégítésére.